

дітей із порушеннями опорно-рухового апарату, в тому числі і засобами вправлення у воді.

Перспектива дослідження. Зробити моніторинг стану вольової сфери у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями опорно-рухового апарату в порівнянні зі здоровими однолітками для пошуку можливостей фізичних вправ у водному середовищі для її поліпшення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дестено Девід. Емоційний успіх: Як отримати бажане і необхідне від життя за допомогою трьох ключових емоцій. Київ : Фабула, 2019. 288 с.
2. Павелків Р. В. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу [текст] : навч. посіб. Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 296 с.

Євгеній ПАНІН

здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня
спеціальності 011 Освітні, педагогічні
науки КЗВО «Одеська академія
неперервної освіти Одеської
обласної ради»
Науковий керівник – **Муковіз О. П.**,
докт. пед. наук, доцент, професор
кафедри дошкільної та початкової
освіти КЗВО «Одеська академія
неперервної освіти Одеської
обласної ради»

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

У статті висвітлено теоретичний аналіз проблеми особливостей сучасного освітнього середовища, представлено трактування ключових понять: «середовище», «освітнє середовище», «сучасне освітнє середовище». Розглянуто освітнє середовище з позиції ефективності навчального закладу, його інклюзивності, організації інформаційного простору. Висвітлено структуру сучасного освітнього середовища.

Ключові слова: середовище, освітнє середовище, особливості, структура.

E. PANIN. FEATURES OF THE MODERN EDUCATIONAL ENVIRONMENT: THEORETICAL ANALYSIS

The article highlights the theoretical analysis of the problem of the features of the modern educational environment, presents the interpretation of key concepts: «nvironment», «educational environment», «modern educational environment». The

educational environment is considered from the point of view of the effectiveness of the educational institution, its inclusiveness, organization of the information space. The structure of the modern educational environment is highlighted.

Key words: environment, educational environment, features, structure.

Постановка проблеми. Суспільство очікує від кожного закладу освіти не лише статусу освітнього ресурсу, а й ефективно побудованого освітнього середовища як головної умови розвитку та соціалізації всіх здобувачів. Освітнє середовище становить основу життєдіяльності будь-якого закладу освіти. У ньому формуються умови для задоволення основних потреб усіх учасників освітнього процесу.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз психолого-педагогічних досліджень (Г. Арендачук, І. Габа, А. Кух, Л. Панченко та ін.) свідчить про те, що середовище визначається одним із провідних факторів розвитку особистості.

Сутність освітнього середовища та його функції розглядали: Л. Андрєєва, А. Артюхіна, Г. Балл, І. Бех, Є. Бондаревська, Т. Браун, Дж. Гібсон, О. Гора, Г. Горська, У. Мейс, Т. Менг, С. Мякішев, Л. Ориніна, С. Пімонова та інші. Оскільки у науковій літературі терміни «освітнє середовище» та «освітній простір» часто ототожнюються, вважаємо доцільним розглянути більш детально поняття освітнього середовища та розкрити особливості його побудови.

Мета статті – здійснити теоретичний аналіз проблеми особливостей сучасного освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Аналіз педагогічної літератури, наукових розвідок засвідчив інтерес дослідників і практиків до оптимізації шляхів створення освітнього середовища у закладі загальної середньої освіти, що спонукало до розгляду таких базових понять: «середовище», «освітнє середовище», «сучасне освітнє середовище» та визначити особливості його побудови.

Середовище у загальному значенні розуміють як оточення, систему, умови тощо. Найчастіше навколишнє середовище розглядають як сукупність об'єктивних явищ, які оточують людину і взаємодіють з нею. Визначено, що освітнє середовище є підсистемою соціокультурного середовища, яке трактується як «комплекс зовнішніх явищ, які стихійно діють на людину і впливають на її розвиток» [1, с. 26].

У широкому сенсі соціокультурне освітнє середовище розуміється як структура, що включає декілька взаємозалежних рівнів: глобальний, регіональний, локальний, вузький [3, с. 204].

Теоретичний аналіз засвідчив широкий спектр підходів до трактування феномену «освітнє середовище», що пов'язано з його складністю та багатогранністю: місце зустрічі та взаємодії здобувачів освіти, педагогів, батьків та гостей освітніх закладів [1]; середовище, яке можна змінювати в ході освітньої діяльності [2] та ін.

У педагогіці під терміном «освітнє середовище» розуміється сукупність умов, що впливають на формування й функціонування особистості в суспільстві, її предметно-просторове оточення, здібності, потреби, інтереси і свідомість [4 с.229].

У більшості зарубіжних досліджень оцінювання освітнього середовища відбувається з позиції «ефективності навчального закладу», його емоційного клімату, особистісного благополуччя, особливостей мікрокультури, якості освітнього процесу, а також просторово-предметного змісту, рівнем розвитку в ньому соціальних відносин і зав'язків між просторово-предметним і соціальним компонентами цього середовища [3, с. 206].

Аналіз психолого-педагогічних джерел засвідчив інтерес до організації інклюзивного освітнього середовища. Законодавчі зміни 2020 року підтвердили організацію інклюзивного освітнього середовища як пріоритетного напрямку освітніх змін у закладах освіти.

На законодавчому рівні вперше дане поняття розкрито у Законі України «Про освіту» (2017) як «сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей». У працях дослідників Л. Коваль, А. Колупаєвої, І. Малишевської, Г. Нікуліної інклюзивне освітнє середовища розглядається як необхідна умова для забезпечення ефективного освітнього процесу саморозвитку здобувачів; розумне пристосування освітнього простору до потреб дитини з особливими освітніми потребами; універсальний дизайн щодо обладнання приміщень з урахуванням потреб усіх учасників освітнього процесу тощо.

Сучасні освітні процеси відбуваються з інтеграцією в освіту широкого спектру інформаційних ресурсів, інформаційно-комунікаційних технологій. Тож освітнє середовище розглядається і з боку його інформатизації та позначається термінами «інформаційно-освітнє середовище», «інформаційно-освітній простір».

Таким чином, ототожнюючи об'єктивний та суб'єктивний погляди на «освітнє середовище», можна стверджувати, що це сукупність природних, фізичних і соціальних об'єктів і суб'єктів, які впливають на формування учня, на його творчий та особистісний розвиток.

Говорячи про структурність сучасного освітнього середовища звернемось до типології І. Чубахи, якою виокремлено п'ять основних його компонентів [5]:

1. Організація простору класу.
2. Упровадження ІКТ в освітній процес.
3. Організація навчання у різних формах здобуття освіти (дистанційне навчання, змішане навчання та ін.).
4. Сучасна шкільна бібліотека як ресурсний осередок.
5. Інклюзивне навчання.

Все вище наведене характеризує освітнє середовище як поняття поліструктурне та інтегративне.

Висновки. Таким чином, освітнє середовище розглядається як сукупність об'єктивних зовнішніх факторів, умов, соціальних об'єктів, необхідних для успішного функціонування освіти. Якщо розглядати освітнє середовище з точки зору наданих ним освітніх можливостей, то критерієм його якості є здатність забезпечити всім суб'єктам освітнього процесу систему можливостей для ефективного саморозвитку.

Перспектива дослідження. У контексті подальшої наукової розвідки передбачаємо розгляд порушеної проблеми з боку безпечності, тобто здатності забезпечити усім учасникам освітнього процесу безпечні умови навчання та праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ахновська І. О. Теоретичні засади формування освітнього середовища в контексті економіки знань. *Економіка і організація управління*. 2018. Вип. 4. С. 26-34.
2. Давиденко Г. В. Інклюзія у вищих навчальних закладах Європейського Союзу : монографія. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 314 с.
3. Кравченко В. М. Феномен освітньо-професійного середовища в теоретико-педагогічних дослідженнях. Режим доступу: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2012/25/31.pdf>
4. Макара Л. М. Сутність освітнього середовища в педагогічному процесі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. № 30 (83). 2013. С.229-236.
5. Основні компоненти сучасного освітнього середовища школи. Матеріали наукової конференції (2017-2018 рр.). Том 2. С. 102-103.